

# **NÓI QUÁ**

## **I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT**

Giúp HS hiểu được thế nào là nói quá và tác dụng của biện pháp tu từ này trong văn chương cũng như trong cuộc sống thường ngày.

## II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Nói quá (còn có tên là *khoa trương, thậm xưng, phóng đại, cường điệu, ngoa ngữ*) là một biện pháp tu từ phóng đại mức độ, quy mô, tính chất của sự vật, hiện tượng để nhấn mạnh, gây ấn tượng, tăng sức biểu cảm. Có thể tìm được rất nhiều ví dụ về *nói quá* trong tục ngữ, ca dao, trong văn thơ châm biếm, hài hước và cả trong văn thơ trữ tình. Biện pháp *nói quá* được sử dụng nhiều trong thành ngữ trở thành những khuôn mẫu cố định như *thét ra lửa, lớn như thổi, mình đồng da sắt, đen như cột nhà cháy,...*

2. Biện pháp để nhận thức biện pháp tu từ *nói quá* là đối chiếu nội dung lời nói với thực tế. Trong nhận thức về nói quá, điều quan trọng là phải hiểu được cái ý nghĩa hàm ẩn của lời nói. Nói "*Đêm tháng năm chưa nằm đã sáng.*" là ngụ ý hiện tượng thời gian đêm tháng năm rất ngắn; nói "*Ngày tháng mười chưa cười đã tối.*" là ngụ ý thời gian ngày tháng mười rất ngắn. Cũng vậy, nói "*Mồ hôi thánh thót như mưa ruộng cày.*" là ngụ ý lao động của người nông dân hết sức vất vả.

3. Cần làm cho HS phân biệt được *nói quá* là một biện pháp tu từ nhằm tăng giá trị biểu cảm của lời nói với nói khoác không mang giá trị tích cực.

## III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

**Hoạt động 1.** Tìm hiểu về *nói quá* và *tác dụng của nói quá*.

GV cho HS đọc mấy câu tục ngữ, ca dao trong SGK. Để trả lời câu hỏi 1, GV gợi dẫn HS đối chiếu nội dung các câu "*Đêm tháng năm chưa nằm đã sáng.*" "*Ngày tháng mười chưa cười đã tối.*"; "*Mồ hôi thánh thót như mưa ruộng cày.*" với thực tế để thấy sự phóng đại mức độ, tính chất trong nội dung của các câu này. Tiếp theo, GV gợi dẫn HS tìm hiểu ý nghĩa hàm ẩn của những câu trên.

Để trả lời câu hỏi 2, tức là để HS thấy được giá trị tu từ của biện pháp nói quá, GV gợi dẫn HS so sánh các câu dùng biện pháp nói quá trên với các câu đồng nghĩa tương ứng không dùng biện pháp nói quá xem cách nói nào sinh động hơn, gây ấn tượng hơn.

*Đêm tháng năm chưa nằm đã sáng.* – *Đêm tháng năm rất ngắn.*

*Ngày tháng mười chưa cười đã tối.* – *Ngày tháng mười rất ngắn.*

*Mồ hôi thánh thót như mưa ruộng cày.* – *Mồ hôi ướt đầm.*

Tiếp theo, GV gợi dẫn HS kết luận về đặc điểm của *nói quá* và tác dụng của *nói quá* như đã trình bày trong phần *Ghi nhớ*.

**Hoạt động 2.** Hướng dẫn làm bài tập.

Các bài 1, 2, 3, 4 làm ở lớp. Bài tập 5\* có thể làm ở nhà. Bài tập 6\* thảo luận ở tổ.

#### IV – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

**Bài tập 1.**

a) *Có sức người sỏi đá cũng thành cơm.*

b) *Em có thể đi lên đến tận trời được.*

c) *Thét ra lửa.*

**Bài tập 2.**

a) *Chó ăn đá gà ăn sỏi.*

b) *Bầm gan tím ruột.*

c) *Ruột để ngoài da.*

d) *Nở từng khúc ruột.*

e) *Vắt chân lên cổ.*

**Bài tập 3.** GV lưu ý HS tìm hiểu ý nghĩa của các thành ngữ trước lúc đặt câu.

**Bài tập 6\*.** Nói quá và nói khoác đều là phóng đại mức độ, quy mô, tính chất của sự vật, hiện tượng, nhưng khác nhau ở mục đích. Nói quá là biện pháp tu từ nhằm mục đích nhấn mạnh, gây ấn tượng, tăng sức biểu cảm. Còn nói khoác nhằm làm cho người nghe tin vào những điều không có thực. Nói khoác là hành động có tác động tiêu cực.

#### V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

– Đinh Trọng Lạc (Chủ biên) – Nguyễn Thái Hoà, *Phong cách học tiếng Việt*, NXB Giáo dục, Hà Nội, 1993.

– Cù Đình Tú, *Phong cách học và đặc điểm tu từ tiếng Việt*, NXB Đại học và Trung học chuyên nghiệp, Hà Nội, 1983.

– Đào Thán, *Lối nói phóng đại trong tiếng Việt*, trong *Từ ngôn ngữ chung đến ngôn ngữ nghệ thuật*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội, 1998.